

6 januari – Trettondedag jul: **EPIFANIA – HERRENS UPPENBARELSE**

Första läsningen: **Jes 60:1-6** (*Herrens härlighet går upp över dig*)

Jesajas penna i en fjärran tid vittnar om ett litet, plågat folks dröm om ändlös lycka och upprättelse. Drömmen är storslagen, som Guds löften till Abraham om de talrika ättlingar vars välsignelser alla andra folk ska önska sig (1 Mos 12:3). Vi betraktar idag det överdådiga panoramat som Jesaja öppnar för vårt inre öga. Det är som på julnatten, då vi läste Jes 9:2 om ljuset som strålar över mörkrets land. Alla länder famlar i dunkel men över Jerusalem strålar Herrens härlighet. Skepp kommer västerifrån över havet med gåvor. Från Öster och Söder kommer lastdjur på de gamla karavanvägarna. Färgrika tyger, säckar med saffran och andra doftande kryddor, smycken och ädelstenar från Samarkand och Indien, konst, guld och rökelse. Alla vill till ljuset. Alla vill ge gåvor. Diasporajudar (Jerusalems ”söner” och ”döttrar”, v. 4) kommer hem, men också *kungar* (v. 3), dvs. andra folks härskare, *vandrar mot glansen* (v. 3). Visade Gud Jesaja den ändlösa strömmen av kristna pilgrimer från alla jordens länder som skulle komma att söka sig till Heliga landet, sekel efter sekel, fram till vår tid? Såg Jesaja oss som idag knäböjer inför krubban?

Andra läsningen: **Ef 3:2-3a, 5-6** (*Uppenbarelsen att även hedningar har del i löftet*)

Paulus vill här inte säga att bara han insåg att gudsfolket genom Kristus skulle omfatta alla nationer. Det har Kristus redan sagt sina apostlar (Matt 28:19-20; Mark 16:15; Apg 1:8). Men Paulus var en drivkraft som behövdes för att få urkyrkan att ta sitt missionsuppdrag på allvar och bana väg för det som profeterna sett (se ovan). Han blev själv en Betlehemsstjärna, ett *ljus för de andra folken* (Jes 42:6).

Evangelium: **Matt 2:1-12** (*Stjärntydarna kommer från österlandet för att hylla den nyfödde kungen*)

I den antika världen fanns det en diffus förväntan om en kommande världshärskare, kanske en romersk kejsare, kanske något annat. Det fanns även en stark tro på att stjärnor kunde bebåda stora mäns födelse. Den paranoide Herodes klamrade sig fast vid makten med hjälp av terror i ett folk som kokade av helig längtan efter Befriaren. Landet var en veritabel messiansk krutdurk. De vise männen med sin oskyldiga fråga om kungabarnet märker snart att de stuckit handen i ett getingbo. Maria och Josef har sett dem komma och öppnar porten. Vid krubban *hyllar* de bildade männen barnet; ordet innebär här att ”lägga sig framstupa” i tillbedjan (som i Matt 4:9f; 14:33; 28:9,17). Fullständig frid vilar över scenen – vilken kontrast till Herodes!

Min bön idag är att jag och du får vara med i anden. Må vi knäböja bland gästerna – *omvärvda av myrra och rökelse och kryddhandlarnas alla dofter* (Höga V 3:6). Må vi inte komma tomhänta dit utan ha med oss trons guld, hoppets rökelse och kärlekens myrra!

WARDAGAR EFTER EPIFANIA (TRETTONDEDAGEN):

7 januari

Första läsningen **1 Joh 3:22 – 4:6** (*Pröva andarna så att ni kan se om de kommer från Gud*)

Johannes varnar för falska lärare som förnekar inkarnationen, att Guds Ord i Jesus blev ”kött” (Joh 1:14; 2 Joh v. 7) och att vår frälsning därför sker *i köttet*. Jesu död för oss var ingen teater, han led verkligen och varenda blodsdroppe var verklig. Så är hans närvaro i eukaristin inte heller bara symbol utan verklighet – Johannes talar i brevet mycket om Kristi *blod* (jfr Joh 6:51-58). Johannes elev Polykarpos kallar i sitt brev till filipperna Johannes motståndare för *sådana som inte bekänner vittnesbördet om korset ... och som förvränger Herrens ord efter egna önskningar och förnekar uppståndelsen och domen* (Polycarpos, *Fil. 7:1, De apostoliska fäderna*, Artos förlag). Han har tydlig adress till *gnostikerna* och speciellt den som hette Marcion. Polykarpos uppmanar sina läsare att undvika det *tomma pratet* (gnostikernas) och *återvända till den lära som från början har överlämnats till oss*. Som Johannes står han fast vid traditionen, lika orubbligt som Paulus (Gal 1:8 f). De som tillhör Herren hör sin herdes röst (Joh 8:47; 10:1-16, 27-28; 18:37). Om någon säger sig ha ett budskap från Gud så ska det bedömas utifrån 1) om det stämmer med den apostoliska tron, och 2) broderskärleken = att man håller ihop i kyrkans gemenskap. Kristna ”egenföretagare” med sina nya samfund och ”profetiska” budskap som motsäger andra ”profetiska” budskap är en mardröm. Vi förstår precis vad han menar.

Evangelium: **Matt 4:12-17, 23-25** (*Himmelriket är nära*)

I julnatten läste vi de starka profetorden (Jes 9:2-7) om ljuset som ska lysa över ”mörkrets land”. Vi tänker på stjärnan över Betlehem. Jesaja tänkte på Galileen (de gamla stammarna Sebulons och Naftalis områden, se Jos 19:10 ff; 32 ff). Matteus ser profetian gå i uppfyllelse när Jesus börjar sin offentliga verksamhet som predikant och läkare just i Galileen. Jesus verkar vara på flykt dit: Johannes har fångslats, hans rörelse är i kaos, och polisen försöker säkert kartlägga Döparens närmaste medarbetare. Jesus stannar inte hemma i Nasaret utan flyttar till Kafarnaum vid Galileiska sjön (möjligtvis flyttade hans mor Maria med). Därifrån var det lätt att vid behov snabbt fly bort med båt. Häri liknar Jesus denna dags helgon, *Raimondo Penafort*, som också måste fly över havet. Jesus första undervisning är som en kopia av Döparens (v. 17, jfr Matt 3:2). De kraftfulla orden bekräftas av en lika framgångsrik läkargärning. Folkmassorna strömmar till. Vad står han för, denne nye lärare? Det får de snart veta. Denna läsning följs omedelbart av *Bergspredikan*.

Den som känner Gud, han lyssnar på oss (1 Joh 4:6).
---

8 januari

Första läsningen: **1 Joh 4:7-10** (*Gud är kärlek*)

Kristendomen är från början *social*. Till och med kristna eremiter är till för andra: de ber och gör bot för allas frälsning (*Katolska kyrkans katekes*, nr 920-921). Den gamle aposteln Johannes ser medlemmar i sin kyrka gå över till gnostiska sekter. Gnostikerna sökte en individuell frälsning genom en ”insikt” (gnosis) som bara några få utvalda – en överlägsen elit – kunde uppnå. De har möjligtvis sagt att de ”älskade” Gud, men vägen till Gud börjar inte i oss själva, den är hans initiativ. Hans kärlek visar sig i att Jesus blev försoningsoffer för våra synder (v. 10). Guds kärlek är en handling, han söker oss. Barnet i Betlehem kom

just därför. Den som älskar sin broder söker honom och inte bara sig själv. Därav plikten att bry sig om sina bröder och systrar, konkret och i handling.

Evangelium: **Mark 6:34-44** (*Genom att föröka bröden uppenbarar sig Jesus som profet*)

Jesus undervisar de många tusen människorna till långt in på eftermiddagen. Han tar inte ledigt. De vill inte lämna honom, de är hungriga men går ändå inte hem. Lärjungarna verkar få nog, själva har de bara kvar mat för 2-3 personer, deras tonfall när de vill bli av med folket är nästan fientligt mot Jesus. Men varför går folket inte självt ”bort till gårdarna och byarna här omkring” för att handla mat (v. 36)? Vissa moderna bibeltolkare vill inte tro att så många människor skulle åka ut i ödemarken utan att ta med sig en anständig matkorg. ”Brödundret” är för dem bara en symbolberättelse där alla ”delade solidariskt” och så ”räckte det åt alla”. Men det här är ingen församlingspicknick. Apostlarna vänder sig till Jesus för att **maten är slut!** Jesu åhörare är förtvivlat fattiga (Luk 6:20-21). De har bara honom. *Jesus, vi är hungriga!* – så har de helt säkert skanderat. Varför gå hem när det inte finns mat där heller? Här finns åtminstone bön och lovsång, då känns inte hungern lika mycket.

Jesus låter alla sätta sig i det gröna gräset liksom Mose lät folket sätta sig i grupper om femtio och hundra (2 Mos 18:13-27). *Herren är min herde, ingenting skall fattas mig. Han för mig i vall på gröna ängar* (Ps 23:2). Apostlarna blir som diakoner i mässan. Undret upprepar Guds hjälp i öknen då han gav Israels barn *manna* att äta (2 Mos kap. 16). Är det omöjligt? Mirakel förekommer! Den helige kyrkoherden av Ars, Jean-Marie Vianney, hade en gång omkring år 1829 inget spannmål kvar i sitt förråd. Barnen på hans barnhem skulle svälta. Det var ingen idé att tigga från församlingens medlemmar för det hade varit dålig skörd. Han och barnen bad intensivt hela förmiddagen. På eftermiddagen var förrådet fullt med spannmål ända upp till taket. Ögonvittnen bekräftade händelsen. En biskop har vittnat om att prästen visade honom hur högt spannmålshögen räckte. För Gud är inget omöjligt.

Saliga ni som hungrar nu, ni skall få äta er mätta (Luk 6:21).
--

9 januari

Första läsningen: **1 Joh 4:11-18** (*Om vi älskar varandra, är Gud alltid i oss*)

Evangelietexten igår visade oss hur Jesus reagerade på människornas nöd spontant, empatiskt och utan att oro sig för om kassan räckte. Apostlarna tänkte rationellt och hade argumenten på sin sida. I själva verket ville de bli av med folkmassan, de var rädda att gå miste om sina egna sista brödbitar och ville vila upp sig i fred.

Den fullkomliga kärleken fördriver rädslan (v. 18). Johannes ser frimodigt fram emot domens dag. Men vad gör den fullkomliga kärleken till dess? Vänder sig till de nödlidande som ropar på Gud, delar ut mat som inte finns (och alla blir mätta), tröstar och predikar om Guds kärlek och hinner inte räkna antalet mirakel som sker runt omkring, av bara farten. *Sådan som Kristus är, sådana är vi i denna världen*, skriver Johannes (v. 17). Den fullkomliga kärleken kastar ut all fruktan och vill vara hos de älskade. Så var Jesus. Dagens evangelietext visar samma sak på ett annat sätt:

Evangelium: **Mark 6:45-52** (*De såg honom gå på vattnet*)

Jesus och lärjungarna går skilda vägar för en stund. Mästaren ville be i fred. Han var intensiv – de behövde nog själva en paus från honom efter jobbiga dagar. Jesus ändrar sig under natten när han står och tittar efter dem uppe från berget, likt en mamma som avbryter sin bön för att se vad barnen håller på med. Johannesevangeliet, som annars inte har så mycket gemensamt med de andra evangelierna, nämner också denna episod (Joh 6:16-21). Det visar att det här var en viktig händelse i den lilla medarbetargruppens liv. De hade begett sig ut på sjön och hamnat mitt i den, förmodligen på grund av kastvindarna (man brukade normalt ta sig fram längs kusten). De hann inte över på grund av vädret, och så blev det mörkt. Jesus **såg** deras mödor. Jesus **steg ner** från berget och gick över vågorna. Vinden ven kring honom, hans bönesjal fladdrade när han ville **gå förbi** dem (v. 48). Alla i båten skriker till. Deras slutsats är att han är en *vålnad* – de tänker säkert på en **dödsdemon** från djupet som varslar att de snart ska gå under (v. 49). Jesu tröstande ord ”**Det är jag**” (v. 50) lugnar både lärjungarna och vågorna. De flesta av oss upplever inte sådant och behöver inte heller. Trons gåva kommer inte från *visioner av Jesus* utan genom att *höra och förstå hans ord*. I Gamla förbundet **såg** Gud sitt folks lidanden i Egypten och **steg ner** för att rädda dem (2 Mos 3:7-8). Guds **dödsängel** gick förbi hebreernas hus och skonade dem (2 Mos 12:23, ordet ”påsk” betyder ”**gå förbi**”). Gud förde sitt folk **genom havet** till sitt land (2 Mos kap. 14; Ps 77:20). Gud uppenbarade för Mose sitt namn: Jahve. Det kan översättas JAG ÄR, eller som Jesus säger här: **Det är jag** (2 Mos 3:14). Lärjungarna tänkte ännu inte så djupt. Det förstår man. De var *utom sig av häpnad* (v. 51). Senare skulle de tro och förstå.

Säg till de förskrämda: ”Fatta mod, var inte rädda! Se, er Gud är här.” (Jes 35:4)

10 januari

1 Joh 4:19 - 5:4 (*Den som älskar Gud skall också älska sin broder*)

Johannesbrevets motståndare gjorde tron abstrakt och individuell och därmed moraliskt oförpliktande. Men *den som älskar fadern älskar också hans barn* (v. 1). Många fattiga i vår tid står i kö framför vattentankar där påfyllning inte är gratis. De letar mat på soptippar. Vår religion är materiell. Så är även sakramenten konkreta (*Katolska kyrkans katekes*, nr 1115 och 1225). Vår kärlek ska vara lika konkret.

Luk 4:14-22a (*I dag har detta skriftställe gått i uppfyllelse*)

Lukas låter sin huvudperson Jesus öppna Jesajas bok och så presentera sitt ”program” (Jes 61:1f). I Jesus verkar **Guds helige Ande** och han kommer med **glädjande** ord åt **fattiga och nödlidande** – där får vi samtidigt en rad nyckelord som är centrala i hela Lukas budskap. Med ”nådens år” (v. 19) menas nog friåret (3 Mos 25:8-22), då alla israeliter som hamnat i slaveri skulle frigges. Tanken går till ett annat jubelår – *Barmhärtighetens år* (2015/16) – då vi med påven försökte öva denna dygd. Lukas hade älskat detta tema.

Innan denna scen har Lukas berättat om Jesu tillblivelse och barndom. Där fanns samma poänger som är typiska för just hans bok: **Anden** kom över Maria vid bebådelsen, Jesus föddes **fattig** bland fattiga, änglarna förkunnade **glädje** över Betlehem.

Du skall ha din **glädje** i den Vældige och kan frimodigt vända dig till Gud (Job 22:26).

11 januari

1 Joh 5:5-13 (*Anden, vattnet och blodet*)

Tror du att Jesu död på korset ger oss det eviga livet? Det gjorde inte de gnostiker som Johannes varnade för. De erkände att Jesus ”kom genom vatten” (v. 6), dvs. att Guds ”Ord” eller ”Vishet” steg ner till Jesus vid hans dop i Jordan, men inte att Jesu korsdöd (blodet) skulle kunna frälsa oss. Med *Andens vittnesbörd* menar Johannes det eviga livet med Gud som vi mottar i vårt dop, där vi får del av *den heliggörande nåden*, Andens närvaro som Gud ger oss ”utan att mäta” (Joh 3:34; jfr *Katolska kyrkans katekes*, nr 2023-2024).

Luk 5:12-16 (*Genast försvann spetälskan*)

”Spetälska” kan i Bibeln stå för flera olika hudsjukdomar. Till och med kläder och hus ansågs kunna få ”spetälska”, dvs. mögel, och skulle då renas genom omständliga riter, se 3 Mos kap.13-14. Man fruktade smitta och höll sjuka utanför städerna, där de fick ta hand om varandra. De var som levande döda. De skulle gå i sönderrivna kläder och ropa ”Oren! oren!” Man såg dem som straffade av Gud. Så fick de förutom sin sjukdom bära på känslan av att vara förkastade. En sådan människa slänger sig nu i smutsen framför Jesus – i samhällets och sina egna ögon är han inte heller annat än smuts och orenhet. Jesus flyr inte. I Jesus kommer Gud själv sådana utstötta människor till mötes. Han vill återge dem deras plats i Gudsfolkets ”heliga sfär”.

Jesu aktion riktar sig *mot sjukdomen* (eller mot demonen bakom som ansågs ha orsakat den) och mot hela mannens situation, hans utanförskap, hans förnedring. Med samma lidelsefulla kraft driver Jesus ut *synden* ur oss så att vi åter kan vara Guds fria barn. Synden vanställer Guds avbild inom oss alla. Jesus återställer avbilden genom *absolutionen*. Den spetälske mannens berättelse är vår egen berättelse.

Han låter oss minnas sina under. Nådig och **barmhärtig** är Herren (Ps 111:4).

12 januari

1 Joh 5:14-21 (*Han hör oss vad vi än ber om*)

Vår begärande bön ska söka det som är *Guds vilja* (v. 14). I stället för att önska si och så ska vi fråga Gud: Vad är bäst enligt dig? *Ske din vilja* (Fader vår) är en bön som lyfter oss bortom det rent egocentriska och förenar oss med Jesu bön till Fadern som alltid bönhörs (Joh 11:41-42). Med ”dödssynd” tänker författaren antagligen på de *attacker mot den helige Ande* som kyrkans fiender utför (”antikristerna” i 2:18-19, t.ex. de skrifflärda i Mark 3:20-30). De som följer dem till avfall från tron spottar Guds kärlek rakt i ansiktet. *De korsfäster Guds Son en andra gång* (Heb 6:4-6, jfr *Katolska kyrkans katekes*, nr 1854-1864). Men inget är mäktigare än Guds kärlek: katolska kyrkan har makt att förlåta även dödssynder i bikten. *Hela världen ligger i den Ondes våld* (v. 19). Det stämmer, men Gud styr ändå allt och *hela jorden är full av hans härlighet* (Jes 6:3). ”Värld” betyder för Johannes oftast ”den värld som avvisar Gud”. Brevet slutar med en pik till motståndarnas ”vetande” (gnosis). **Vi vet**, säger aposteln, att Guds Son *har kommit (vägen)*, han är *den Sanne (sanningen)*, ja, *han är den sanne Guden och det eviga livet*. V. 20 är alltså ett jublande eko av orden i Joh 14:6.

Joh 3:22-30 (*Brudgummens vän glädder sig åt brudgummens röst*)

Fanns det rivalitet mellan Jesus och *Johannes döparen*, eller åtminstone mellan deras lärjungar? Gömmer den sig bakom denna dags evangelium? Anhängare till Johannes Döparen, verkar ha varit en allvarlig utmaning för den tidiga kyrkan i Efesos där Johannes evangelium möjligen skrevs (jfr Apg 18:24-25). Det fanns tydligen en döparsekt där, kanske ett frö till *mandeerna* som än i dag säger att de kommer från Johannes döparen. I början av Johannesevangeliet markerades övertydligt att Döparen inte var på nivå med Jesus (det sägs inte ens att Jesus döptes av honom). I Joh 3:22-30 sägs det att Jesus döpte lärjungar och sedan (Joh 4:2) att han inte gjorde det. Läsaren anar en konflikt bakom detta, men det är oklart vilken eller hur djup den var. Kyrkan lägger denna gåtfulla evangelieläsning i dag, denna vardag som bara finns med under de år då det finns en hel vecka mellan Trettondedagen och nästkommande söndag (i morgon) då vi firar Herrens dop. Det sker mycket sällan, nästa gång blir år 2030 och sedan 2036 ...

Han för mig i vall på gröna ängar, han låter mig vila vid lugna vatten (Ps 23:2).
